

Informačný ponukový systém starobného dôchodkového sporenia¹

Information Bidding System for Old-age Pension Savings

Miloš Lacko

Abstract: *Old-age pension savings is a system functionally linked to the general pension insurance scheme which focuses on the capitalization of savings accumulated by the savers in their personal pension accounts. From the administrative-procedural point of view, the pre-contractual part of the pay-out phase of this system is built on the Central Information Bidding System which is thus an important and systemic element of the old-age pension savings. The presented paper analyses the tasks and objectives of this information system in the pay-out phase of pensions and, at the same time, asks the question whether it fulfils the functions of current modern information systems and whether it thus assists in securing the constitutional right of a natural person to an adequate material security in the old age or, on the contrary, it is only an information system that duplicates the rules and approaches introduced by the legislation providing for the method of the savings in the Slovak pension model (by the individualisation of savings with a low economic guarantee) and, especially, in the process of concluding a contract on the pension insurance that does not support the implementation of the constitutional law in a serious way.*

Key Words: *Social Security Law; Material Security in Old Age; Old-age Pension Savings; Pension Insurance Contract; Bid for Life-long/Temporary Old-age Pension; Bid for Life-long/Temporary Early Retirement; Agreement on Pension Payment by Programmed Withdrawal; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Starobné dôchodkové sporenie je systémom funkčne nadväzujúcim na všeobecný systém dôchodkového poistenia, pričom je zameraný na kapitalizáciu sporiteľom nasporených finančných prostriedkov na jeho osobnom dôchodkovom účte. Predzmluvná časť výplatnej fázy predmetné-*

¹ Autor spracoval príspevok s finančnou podporou projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-15-0066 pod názvom „Nové technológie v pracovnom práve a ochrana zamestnanca“, zodpovedný riešiteľ prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc.

ho systému je z administratívno-procesného pohľadu vybudovaná na Centrálnom informačnom ponukovom systéme, ktorý je tak významným a systémovým prvkom starobného dôchodkového sporenia. Príspevok analyzuje úlohy a ciele tohto informačného systému vo výplatnej fáze dôchodkov, a zároveň si kladie otázku, či napĺňa funkcie súčasných moderných informačných systémov a v konečnom dôsledku tak napomáha zaistovaniu ústavného práva fyzickej osoby na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, alebo, naopak, je len informačným systémom, ktorý kopíruje pravidlá a prístupy zavedené právnou úpravou sporiacej metódy v dôchodkovom modeli Slovenskej republiky (individualizáciou sporenia s nízkou mierou ekonomickej garancie), a osobitne v procese uzatvárania zmluvy o poistení dôchodku, ktorá zásadným spôsobom nepodporuje realizáciu uvedeného ústavného práva.

Kľúčové slová: Právo sociálneho zabezpečenia; hmotné zabezpečenie v starobe; starobné dôchodkové sporenie; zmluva o poistení dôchodku; ponuka doživotného/dočasného starobného dôchodku; ponuka doživotného/dočasného predčasného starobného dôchodku; dohoda o vyplácaní dôchodku programovým výberom; Slovenská republika.

Úvod

Informačné systémy v sociálnom zabezpečení sú nevyhnutným základným nástrojom zabezpečujúcim výkon moderných systémov sociálneho zabezpečenia, ktoré naplňajú požiadavky disponibility širokého spektra dát (tzv. funkcionalít, a to osobitne pri výmere dávkových plnení), bezpečnosti, efektívnej podpory v administratívno-správnych procesoch uskutočňovaných nositeľmi systémov sociálneho zabezpečenia, adaptability voči častým a zásadným legislatívnym zmenám (tzv. modularity) a otvorenosti spätej najmä s kontrolnými procesmi tak vnútorného, ako aj vonkajšieho charakteru.

S osobitným prístupom a aj špecifikami a požiadavkami sú vybudované a fungujú informačné systémy v dôchodkovom systéme Slovenskej republiky. Osobitnosť týchto informačných systémov tkvie najmä v charakteristike daného dôchodkového systému.² Z podstaty každého dô-

² Dôchodkový model Slovenskej republiky je od roku 2005 vybudovaný na troch dôchodkových systémoch (laicky označovaných ako „tri piliere“), ktorými sú všeobecný systém dôchodkového poistenia (regulovaný *Zákonom č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení*), systém starobného dôchodkového sporenia (regulovaný *Zákonom č. 43/2004 Z.z. o staro-*

chodkového systému vystupujú do popredia predovšetkým požiadavky efektívneho zhromažďovania údajov potrebných pre priznanie a výplatu dôchodkových dávok (a s tým súvisiacej aktualizácie a kontroly údajov) a automatizácie administratívnych, respektíve administratívno-správnych úkonov odbreňujúcich tak nositeľa poistenia, ako aj žiadateľa o dôchodkovú dávku.

V predloženom príspevku zameriame našu pozornosť na novokreovaný Centrálny informačný ponukový systém spravovaný Sociálnou poisťovňou, a to jednak pre účely generovania zmluvných ponúk dôchodkov starobného dôchodkového sporenia, a jednak pre účely evidencie, respektíve notifikačné účely späté s podmienkami vyplácania daného druhu dôchodkov. Pre porovnanie, na úrovni všeobecného systému dôchodkového poistenia (normatívne i organizačne-výkonovo integrovaného do systému sociálneho poistenia) funguje informačný systém zabezpečujúci zhromažďovanie, poskytovanie (najmä medzi určenými subjektmi a inštitúciami) a ochranu údajov potrebných na výkon sociálneho poistenia a starobného dôchodkového sporenia.³

Úlohy Centrálného informačného ponukového systému

Právna úprava systému starobného dôchodkového sporenia (Zákon č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení účinný od 1. januára 2005), účinná k 31. decembru 2014,⁴ zakladala začiatok výplatnej fázy „prvých“ dôchodkových dávok starobného dôchodkového sporenia najskôr po 10 rokoch sporenia, t.j. od januára 2015. Predmetná právna úprava bola vo vzťahu k podmienkam vyplácania daného druhu dôchodkov veľmi rámcová a strohá. Neriešila najmä proces vyhotovenia ponúk dôchodkov (osobitne u sporiteľov s nízkou nasporenou sumou), výber po-

bnom dôchodkovom sporení) a systém doplnkového dôchodkového sporenia (regulovaný Zákonom č. 650/2004 Z.z. o doplnkovom dôchodkovom sporení).

³ Normatívne je uvedený informačný systém vyjadrený v § 170 Zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, pričom poznamenávame, že okrem požiadavky na ochranu osobných údajov reguluje i poskytovanie a výmenu informačných údajov s určenými subjektmi, primárne ústrednými orgánmi štátnej správy, a aj v postavení prístupového bodu určeného na elektronickú výmenu údajov medzi inštitúciami členských štátov Európskej únie, Európskeho hospodárskeho priestoru a Švajčiarska podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia.

⁴ K charakteristike starobného dôchodkového sporenia bližšie pozri ÁRENDÁŠ, P. et al. *Dôchodkové fondy vo svete a na Slovensku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 185-189. ISBN 978-80-8168-663-4, ako aj MATLÁK, J. et al. *Právo sociálneho zabezpečenia*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 293 a nasl. ISBN 978-80-7380-403-9.

nuky dôchodku samotným sporiteľom, overenie údajov potrebných na vypracovanie takýchto ponúk a niektoré aspekty garancie výplaty „zmluvne dohodnutého“ dôchodku.

Zákonodarca Zákonom č. 183/2014 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákon č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, účinným od januára 2015, rozpracoval výplatnú fázu dôchodkov starobného dôchodkového sporenia, pričom jedným z podstatných systémovo-výkonových nástrojov výplatnej fázy sa stal informačný ponukový systém – Centrálny informačný ponukový systém. Vytvorenie a prevádzka Centrálného informačného ponukového systému sú financované zo Správneho fondu Sociálnej poisťovne, čo tiež znižuje náklady dôchodkovým správcovským spoločnostiam, ktoré v rámci predmetu činnosti zostávajú orientované iba na správu a vytváranie dôchodkových fondov.

Prístup do Centrálného informačného ponukového systému majú okrem Sociálnej poisťovne aj dôchodková správcovská spoločnosť ako nositeľ výkonu starobného dôchodkového sporenia, ktorý vytvára a spravuje dôchodkové fondy,⁵ a poisťiteľ, buď v postavení zadávateľa ponuky vyplácania doživotného alebo dočasného starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku alebo v postavení povinného subjektu so záväzkom výplaty doživotného alebo dočasného starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku, vyplývajúcim z uzatvorenej zmluvy o poistení dôchodku. Z uvedeného dôvodu musí Sociálna poisťovňa ako správca systému uzatvoriť s poisťiteľom a dôchodkovou správcovskou spoločnosťou zmluvu, ktorej obsahom sú najmä vymedzené práva a povinnosti pri používaní Centrálného informačného ponukového systému a vznik a zánik prístupu do Centrálného informačného ponukového systému. Sociálna poisťovňa poskytuje vybrané údaje z Centrálného informačného ponukového systému Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Národnej banke Slovenska na štatistické a analytické účely. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny má prístup iba k sumám vyplácaných dôchodkov (a k sume výnosu z investovania vyplá-

⁵ K stratégiám tvorby a správy dlhopisových a akciových portfólií v dôchodkových fondoch, ktoré podľa § 47 ods. 3 *Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení* je povinná vytvoriť každá dôchodková správcovská spoločnosť a ďalšie môže vytvoriť, ako napríklad indexové fondy, bližšie pozri aj ÁRENDÁŠ, P. et al. *Dôchodkové fondy vo svete a na Slovensku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 190-198. ISBN 978-80-8168-663-4.

canej sporiteľovi), na účely posudzovania nároku na pomoc v hmotnej núdzi.

Podľa § 46e Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení Sociálna poisťovňa spracúva v Centrálnom informačnom ponukovom systéme predovšetkým údaje:

- a) vzniku, zmene a zániku zmluvy o poistení dôchodku;
- b) vzniku, zmene a zániku dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom;
- c) potrebné na účely vyplácania predčasného starobného dôchodku, kde zákonodarca vyžaduje, aby súčet predčasného starobného dôchodku vyplácaného z dôchodkového poistenia a doživotného predčasného starobného dôchodku bol vyšší ako 1,2-násobok sumy životného minima pre plnoletú fyzickú osobu (t.j. vyšší ako 239,39 EUR);
- d) splnení podmienok vyplácania starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku sporiteľovi zo systému dôchodkového poistenia, alebo ak sa sporiteľovi vypláca invalidný dôchodok v dôsledku uplatnenia pravidla o súbahu nároku na výplatu starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku; súčasne i údaje o sume starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku alebo pozostalostného dôchodku zo systému dôchodkového poistenia vyplácaného poberateľovi dôchodku zo starobného dôchodkového sporenia; a napokon aj údaje poskytnuté Útvárom sociálneho zabezpečenia a Vojenským úradom sociálneho zabezpečenia o sume výsluhových dôchodkov zo systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov vyplácaných fyzickej osobe, ktorá je alebo bola sporiteľom;
- e) dovŕšení dôchodkového veku poistencov a sporiteľov;
- f) sume dôchodkovej dávky zo systému dôchodkového poistenia vyplácanej fyzickej osobe, ktorá je alebo bola sporiteľom;
- g) úmrtí poberateľa starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku a pozostalostného dôchodku a o osobách, ktoré splnili podmienky nároku na výplatu pozostalostného dôchodku zo systému dôchodkového poistenia po tomto poberateľovi;
- h) najnižších mesačných sumách doživotného starobného dôchodku bez zvyšovania dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov, ktoré majú poistitelia záujem vyplácať, pričom sa následne určí i medián súm tohto doživotného dôchodku platný na celý nasledujúci kalendárny rok;

- i) referenčnej sume na účely posúdenia splnenia podmienky na vyplácanie dočasných starobných (respektíve predčasných starobných) dôchodkov a dôchodkov formou programového výberu,⁶ pričom Sociálna poisťovňa je ju povinná zverejniť do konca „referenčného“ kalendárneho roka s platnosťou na celý nasledujúci rok.⁷

Podpora Centrálného informačného ponukového systému v procese vedúcom k uzatvoreniu zmluvy o poistení dôchodku

Vyššie uvedené legálne úlohy Centrálného informačného ponukového systému smerujú k naplneniu základnej úlohy tohto systému, a to zabezpečiť sporiteľovi čo najvyšší dôchodok vzhľadom na ním nasporenú sumu finančných prostriedkov na osobnom dôchodkovom účte. Súčasne je v danom smere podpornou úlohou i snaha o odbremenenie sporiteľa od určitých úkonov v procese smerujúcom k uzatvoreniu zmluvy o poistení dôchodku.

Prvým krokom smerujúcim k uzatvoreniu zmluvy o poistení dôchodku (respektíve i dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom), na základe ktorej vznikne poisťiteľovi záväzok vyplácania starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku v doživotnej alebo dočasnej forme jeho vyplácania, je žiadosť sporiteľa o starobný dôchodok alebo predčasný starobný dôchodok. V žiadosti sporiteľ určuje, okrem iného, spôsob zaslania ponukového listu zo strany poisťiteľov (listinne alebo elektronicky) a rozsah ním platených dobrovoľných príspevkov evidovaných vo forme dôchodkových jednotiek, ktorý má byť súčasťou následne vydávaného certifikátu.

O starobný dôchodok a predčasný starobný dôchodok môže sporiteľ bezplatne požiadať buď v dôchodkovej správcovskej spoločnosti, s kto-

⁶ Referenčná suma je priemerná mesačná suma starobného dôchodku vyplácaného zo systému dôchodkového poistenia (priznaného od roku 2004 a nekráteného zo zákonných dôvodov), určená Sociálnou poisťovňou k 30. novembru kalendárneho roka, pričom je platná pre celý nasledujúci kalendárny rok.

⁷ V Centrálnom informačnom ponukovom systéme sú ďalej spracúvané údaje dohodnuté vo viacstrannej zmluve medzi Sociálnou poisťovňou, poisťiteľom a dôchodkovou správcovskou spoločnosťou (vrátane poskytovania údajov, ktoré sú z predmetu činnosti známe iba poisťiteľovi a dôchodkovej správcovskej spoločnosti smerom k Sociálnej poisťovni) o ročnej sume výnosu z investovania vyplatenej sporiteľovi, o prestupe sporiteľa do inej dôchodkovej správcovskej spoločnosti, a s tým spojeným zápisom zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení do registra zmlúv o starobnom dôchodkovom sporení, a napokon údaje o percentuálnej výške garantovaného výnosu z umiestnenia prostriedkov technických rezerv na účely výpočtu mesačnej sumy dôchodku.

rou má uzatvorenú zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení, alebo v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta trvalého pobytu.⁸ Sporiteľ musí vždy požiadať o dôchodok v pobočke Sociálnej poisťovne, ak žiada o predčasný starobný dôchodok a nevznikol mu nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku zo systému dôchodkového poistenia. Sociálna poisťovňa alebo dôchodková správcovská spoločnosť má po prijatí žiadosti sporiteľa stanovenú lehotu na zadanie pokynu na vydanie certifikátu prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému. Certifikát predstavuje elektronické potvrdenie o sume zodpovedajúcej aktuálnej hodnote osobného dôchodkového účtu sporiteľa, vyjadrenej v eurách ku dňu odpísania dôchodkových jednotiek z osobného dôchodkového účtu, ktorým je deň vydania certifikátu dôchodkovej správcovskej spoločnosti prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému (je to tretí pracovný deň nasledujúci po dni zadania pokynu na vydanie certifikátu). Uvedená suma sa na účely uzatvorenia zmluvy o poistení daného dôchodku s poistiteľom označuje ako jednorazové poistné, ktoré sa poistník (dovtedy sporiteľ) zaväzuje zaplatiť poistiteľovi za záväzok vyplácania starobného (alebo predčasného) dôchodku.

Sociálna poisťovňa alebo dôchodková správcovská spoločnosť prijme žiadosť sporiteľa najskôr v deň, v ktorom sporiteľovi chýba 60 dní do dovŕšenia dôchodkového veku, pričom má povinnosť po prijatí žiadosti zadať pokyn na vydanie certifikátu v deň, v ktorom sporiteľovi chýba 30 dní do dovŕšenia dôchodkového veku (ak sporiteľ v žiadosti neurčí neskorší deň zadania pokynu). Ak bola žiadosť sporiteľa prijatá v Sociálnej poisťovni alebo dôchodkovej správcovskej spoločnosti v období, v ktorom sporiteľovi chýba menej ako 30 dní do dovŕšenia dôchodkového veku, tak pokyn zadá Sociálna poisťovňa alebo dôchodková správcovská spoločnosť najskôr v deň, v ktorom sa dozvedela o tejto skutočnosti (ak sporiteľ v žiadosti neurčí neskorší deň zadania pokynu). Uvedené obdobie platí aj v situácii, keď sporiteľ podal žiadosť po dovŕšení dôchodkového veku.

⁸ Ak sa sporiteľ prechodne zdržiava mimo svojho trvalého pobytu a zo zdravotných dôvodov nemôže podať žiadosť v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta svojho trvalého pobytu, tak môže podať žiadosť o dôchodok v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta prechodného pobytu; v osobitných prípadoch v Ústredí Sociálnej poisťovne (ak nemá na území Slovenskej republiky trvalý pobyt) alebo v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa sídla ústavu na výkon väzby alebo trestu odňatia slobody (ak je sporiteľ obvinený alebo odsúdený).

Ak je sporiteľ poberateľom predčasného starobného dôchodku (zo systému dôchodkového poistenia) a žiada o predčasný starobný dôchodok, tak Sociálna poisťovňa alebo dôchodková správcovská spoločnosť zadá pokyn v deň, v ktorom bola prijatá takáto žiadosť. Ak ale sporiteľ nepoberá predčasný starobný dôchodok, tak, vzhľadom na vyššie uvedené, môže iba Sociálna poisťovňa zadať pokyn na vydanie certifikátu v deň, ktorý určil sporiteľ v žiadosti o predčasný starobný dôchodok, avšak najskôr v deň, v ktorom mu chýbajú dva roky do dovŕšenia dôchodkového veku, získal aspoň 15 rokov dôchodkového poistenia, a napokon Sociálna poisťovňa vypočítala sumu predčasného starobného dôchodku, ktorá sa mu bude vyplácať po vzniku nároku na uvedený dôchodok (čo je dané vyjadrením dávkovej schémy predčasného starobného dôchodku zo systému dôchodkového poistenia).

Druhým zásadným krokom smerujúcim k uzatvoreniu zmluvy o poistení dôchodku (respektíve, za určitého predpokladu i dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom)⁹ je prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému vyhotovenie ponuky na starobný dôchodok alebo predčasný starobný dôchodok poistiteľom (alebo aj viacerými poistiteľmi) v doživotnej forme alebo dočasnej forme,¹⁰ a to v deň vydania certifikátu. Uvádzame, že poistiteľ je povinný vyhotovovať iba ponuky na doživotné formy dôchodkov; ponuky dočasných foriem dôchodkov sú len na jeho slobodnom uvážení. Súčasne zvyrazňujeme skutočnosť, že poistiteľ nemusí reagovať na žiadosť sporiteľa v Centrálnom informačnom ponukovom systéme vyhotovením ponuky v dôsledku skutočnosti, že suma prostriedkov odpísaných z osobného dôchodkového účtu sporiteľa a potvrdených v certifikáte nepostačuje na výplatu doživotného starobného dôchodku ani v jeho minimálnej mesačnej sume bez jeho zvyšovania a pozostalostných dôchodkov,¹¹ a ani na výplatu pred-

⁹ Týmto predpokladom je skutočnosť, ak sama dôchodková správcovská spoločnosť podľa § 46b Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému na základe výsledkov ponúk na vyplácanie dôchodkov pre sporiteľa v deň vydania certifikátu vyhotoví ponuku vyplácania dôchodku programovým výberom.

¹⁰ Poistiteľ vyhotovuje ponuku doživotného starobného (predčasného starobného) dôchodku v šiestich variáciách (bez zvyšovania dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov, so zvyšovaním dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov, bez zvyšovania dôchodku a s pozostalostnými dôchodkami s obdobím výplaty na jeden alebo dva roky, so zvyšovaním dôchodku a s pozostalostnými dôchodkami s obdobím výplaty na jeden alebo dva roky).

¹¹ Sporiteľ iba pre prípad uzatvárania zmluvy o poistení doživotného (predčasného) starobného dôchodku môže podľa § 46f ods. 3 v spojitosti s § 34 ods. 1 a § 37 ods. 1 Zákona

časného starobného dôchodku v zákonom požadovanej minimálnej sume (do tejto sumy sa započíta i suma priznaného predčasného starobného dôchodku z dôchodkového poistenia).¹² Dokonca, v extrémnom prípade, ak je suma odpísaných a potvrdených prostriedkov iba v desiatkach eur, tak podľa § 45 ods. 6 Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení dôchodková správcovská spoločnosť vyplatí danú sumu sporiteľovi jednorazovo. Ponuka vyhotovená poisťiteľom je záväzná 30 dní od jej vyhotovenia a je neodvolateľná.

Sumu dôchodku uvedenú v ponuke určí poisťiteľ použitím poistnomatematických metód tak, aby bola zabezpečená trvalá splniteľnosť záväzku poisťiteľa. Na ohodnotenie rizika pri určení sumy dôchodku používa poisťiteľ vlastné vierohodné predpoklady, pričom v rámci pravdepodobnosti úmrtnosti zohľadňuje aj budúci demografický vývoj. Jediným individuálnym rizikovým faktorom je vek budúceho poberateľa dôchodku; nemal by ním byť i zdravotný stav sporiteľa. Uvedený rizikový faktor zákonodarca ešte raz zdôrazňuje v § 46f ods. 3 Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení pri definovaní predmetu zmluvy o poistení doživotného dôchodku, ktorého výplatom sa okrem smrti poisteného „poisťuje riziko dlhovekosti“.

Uvedené požiadavky zákonodarcu, determinujúce ponuku dôchodku a aj sumu dôchodku, platia i pre ponuku dočasného starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku, s tým rozdielom, že ponuka dôchodku neobsahuje varianty zvyšovania (valorizácie) dôchodku a výplaty pozostalostných dôchodkov. Opäť zdôrazňujeme aj fakultatívnosť vyhotovovania takejto ponuky zo strany poisťiteľa.

č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení dohodnúť vyplácanie pozostalostných dôchodkov pre vdovu, vdovca a sirotu len na obdobie jedného alebo dvoch rokov. Sporiteľ, ktorý zmluvne dojednáva vyplácanie dočasného (predčasného) starobného dôchodku, ex lege nemá zmluvnú dispozíciu pre pozostalostné dôchodky v porovnaní so sporiteľom s dojednanou výplatom doživotného dôchodku, čo podľa nášho názoru predstavuje nerovnaké zaobchádzanie založené priamo zákonodarcom. Nemenej významnou skutočnosťou je fakt, že postavenie siroty ako pozostalej osoby nie je späté s jej nezaopatrenosťou, ako je tomu v prípade poskytovania sirotského dôchodku zo systému dôchodkového poistenia. Sirotou je dieťa zomretého rodiča alebo osvojiteľa, ktorý bol ku dňu smrti poberateľom doživotného starobného dôchodku alebo doživotného predčasného starobného dôchodku.

¹² Uvedená minimálna suma na výplatu predčasného starobného dôchodku je súčasne i jednou z troch podmienok na jeho priznanie. Daná suma sa určí ako 1,2-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú osobu a od 1. júla 2017 predstavuje 239,40 EUR (1,2 x 199,48 EUR).

V prípade ponuky dočasného starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku, prípadne i starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku vyplácaného programovým výberom¹³ sa môže sporiteľ, na rozdiel od ponuky doživotného dôchodku, rozhodnúť použiť len časť sumy (potvrdenej v certifikáte) na „kúpu“ tohto dôchodku, pričom ponúknutá mesačná suma dôchodku sa zníži tak, aby sa nová suma dôchodku rovnala mesačnej sume dôchodku, ktorá by bola v čase vyhotovenia ponuky určená na základe tejto časti sumy.

Vyššie sme načrtli situáciu, ktorú je nevyhnutné v rámci procesného postupu vzniku nároku na vyplácanie dôchodku na základe zmluvy o poistení dôchodku komplexne finalizovať. Ak poisťiteľ (respektíve viacerí poisťitelia) nevyhotoví ponuku dôchodku prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému, tak zákonodarca v záujme aspoň elementárneho presadzovania ústavného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe umožňuje sporiteľovi podľa § 46d Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení obrátiť sa priamo na dôchodkovú správcovskú spoločnosť, s ktorou má uzatvorenú zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení, so žiadosťou o vyplácanie starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku programovým výberom, a to bez predchádzajúceho vydania certifikátu.

Takúto možnosť má nielen sporiteľ, ktorému nebola predložená ponuka starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku v doživotnej alebo dočasnej forme, prípadne žiadna dôchodková správcovská spoločnosť nereagovala v Centrálnom informačnom ponukovom systéme

¹³ Do konca januára 2018 platila požiadavka späť a výplatu dôchodku programovým výberom, že súčet doživotne poberaných dôchodkov z dôchodkového poistenia (vrátane výsluhových dôchodkov a obdobných dôchodkov z cudziny) a starobného dôchodkového sporenia musí byť vyšší ako fiktívna suma starobného alebo predčasného starobného dôchodku daného sporiteľa vychádzajúca z predpokladu, že by nikdy nebol sporiteľom starobného dôchodkového sporenia. Druhou možnosťou je, že súčet dôchodkov z uvedených systémov musí byť vyšší ako 4-násobok životného minima pre plnoletú fyzickú osobu (4 x 199,48 EUR) za predpokladu, že nemá nárok na výplatu dôchodku z dôchodkového poistenia s krátenou sumou v dôsledku účasti na starobnom dôchodkovom sporení, má uzatvorenú zmluvu o poistení dôchodku s doživotnou výplatu a ponuka na tento doživotný dôchodok bola vyhotovená zo sumy najmenej polovice hodnoty uvedenej v certifikáte. Napokon, poslednou možnosťou je dohoda s dôchodkovou správcovskou spoločnosťou o vyplácaní dôchodku programovým výberom, ak sporiteľ nespĺňa ani jednu z vyššie uvedených možností a nebola sporiteľovi vyhotovená žiadna ponuka doživotného dôchodku. V danom prípade je mesačná suma dôchodku najviac v hodnote mediánu najnižších súm doživotných dôchodkov, ktoré majú poisťitelia ešte záujem vyplácať, pričom túto sumu evidujú v Centrálnom informačnom ponukovom systéme.

ponukou programového výberu starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku, ale aj sporiteľ, ktorý spĺňa podmienky vyplácania starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku programovým výberom, ale nebola mu predložená žiadna ponuka. Uvedený postup zákonodarcu, ktorým presúva zodpovednosť za budúce hmotné zabezpečenie v starobe len na „vyjednávacie schopnosti“ jednotlivca, nepovažujeme za účinný prostriedok realizácie predmetného ústavného sociálneho práva. Nemožno oslobodzovať štát od základných sociálnych úloh (prameniáciach v podstate sociálnych práv), ku ktorým sa ústavne zaviazal, že ich bude aktívne naplňať a nezostane len pasívnym pozorovateľom realizovaného dôchodkového modelu a schém, ktoré nadstavil, aj keď na báze takmer absolútnej dobrovoľnosti a zmluvnosti. Zastávame názor, že prevažujúca zmluvnosť ako prejav zavádzanej slobody rozhodovania jednotlivca o svojom budúcom dôchodkovom zabezpečení neposilňuje právo jednotlivca na hmotné zabezpečenie v starobe pri variabilite životných situácií negatívne ovplyvňujúcich produktívne obdobie života jednotlivca, a v konečnom dôsledku schopnosť dosahovať primeraný príjem umožňujúci efektívne sporenie a zhodnocovanie prostriedkov v starobnom dôchodkovom sporení.

Od februára 2018 získava takúto možnosť i sporiteľ, u ktorého sa podmienky vyplácania starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku programovým výberom považujú za splnené,¹⁴ ale nebola mu predložená žiadna ponuka. Štvrtou, a zároveň poslednou novozavedenou možnosťou, kedy môže sporiteľ požiadať dôchodkovú správcovskú spoločnosť, s ktorou má uzatvorenú zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení, o vyplácanie starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku programovým výberom, je skutočnosť, že spĺňa podmienky vyplácania starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku programovým výberom¹⁵ a jeho dôchodková správcovská spoločnosť mu

¹⁴ Uvedená novopriznaná možnosť pre sporiteľa reflektuje na zmenu, že ak už raz sporiteľ poberal dôchodok vygenerovaný na základe ponuky prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému (napríklad pri ponuke doživotného starobného dôchodku), tak v ďalšom prípade (napríklad pri zostatku prostriedkov na osobnom dôchodkovom účte) už nemusí žiadať o ponuku prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému.

¹⁵ Podľa § 33a ods. 2 *Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení* sa s účinnosťou od februára 2018 mení podmienka na vyplácanie dôchodku programovým výberom (rovnako aj u dočasného dôchodku) tak, že súčet súm dôchodkových dávok vyplácaných z dôchodkového poistenia (vrátane prípadného zvýšenia dôchodku na sumu minimálneho dôchodku), výsluhových dôchodkov zo systému sociálneho zabezpečenia policajtov

nepredložila ponuku vyplácania vyššie uvedených dôchodkov programovým výberom. V prípade tejto možnosti sa však musí sporiteľ obrátiť na svoju dôchodkovú správcovskú spoločnosť v zákonných lehotách. Dôchodková správcovská spoločnosť je povinná uzatvoriť so sporiteľom, ktorý požiadal o vyplácanie dôchodku programovým výberom, dohodu o vyplácaní dôchodku programovým výberom, a to do 30 dní odo dňa doručenia jeho žiadosti.

Ponuky vygenerované Centrálnym informačným ponukovým systémom vrátane ďalších predzmluvných informácií (postup, ak si sporiteľ zvolí niektorú z ponúk) zasiela Sociálna poisťovňa sporiteľovi najneskôr nasledujúci pracovný deň od vyhotovenia certifikátu vo formáte ponukového listu. Súčasťou ponukového listu sú:¹⁶

- ✚ ponuky, na základe ktorých možno dohodnúť vyplácanie starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku v doživotnej forme, dočasnej forme alebo programovým výberom;
- ✚ oznámenie, že žiaden poisťiteľ nevyhotovil ponuku na dohodnutie vyplácania doživotného starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku;
- ✚ oznámenie, že sporiteľ splnil podmienky na vyplácanie starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku v dočasnej forme alebo programovým výberom, ale žiaden poisťiteľ ani dôchodková správcovská spoločnosť nevyhotovili takúto ponuku;
- ✚ ďalšie informácie týkajúce sa vyplácania dôchodkov a výnosu z investovania majetku v dôchodkovom fonde.

Tretím, finálnym krokom vedúcim k cieľu vyplácania dôchodku zo starobného dôchodkového sporenia je evidencia poznámky v Centrálnom informačnom ponukovom systéme, že bola uzatvorená zmluva o poistení dôchodku alebo dohoda o vyplácaní dôchodku programovým výberom. Predmetnú evidenciu má bez zbytočného odkladu vykonať poisťiteľ, pričom do Centrálného informačného ponukového systému zaeviduje v ďal-

a vojakov, obdobných dôchodkov vyplácaných z cudziny a sumy doživotného dôchodku zo starobného dôchodkového sporenia bude vyšší ako referenčná suma.

¹⁶ Výnos z investovania nie je podľa § 46i ods. 1 *Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení* dôchodkom systému starobného dôchodkového sporenia. Výnos sa vypláca sporiteľovi najskôr po dovŕšení dôchodkového veku za predpokladu, že je dôchodkovo poistený z dôvodu výkonu zárobkovej činnosti (v tzv. I. pilieri) a nie je poberateľom dôchodku vyplácaného programovým výberom. Uvedené ale nebráni takémuto sporiteľovi vyplácanie starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku v doživotnej alebo dočasnej forme.

šom kroku údaje zo zmluvy o poistení dôchodku. V tejto súvislosti podotýkame, že zákonodarca neurčuje, ktoré zmluvné údaje majú byť predmetom evidencie (okrem nevyhnutných údajov, ako sú suma jednorazového poistného a mesačnej splátky druhu dohodnutého dôchodku vrátane formy jeho vyplácania, či aj spôsob výplaty dôchodku alebo tiež rozdelenie prebytku z výnosov medzi poistiteľa a poistených). Účel evidencie zmluvy o poistení dôchodku vo forme poznámky spočíva v tom, že je faktickou podmienkou účinnosti takejto zmluvy (rovnako i dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom).¹⁷

Pripomínáme, že nie je povinnosťou sporiteľa uzatvoriť zmluvu o poistení dôchodku, ale v prípade záujmu o vyplácanie dôchodku zo starobného dôchodkového sporenia je sporiteľ povinný podriaďiť sa v právnom poriadku Slovenskej republiky zavedenej forme povinného zmluvného poistenia. Uvedený názor potvrdil tiež Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze PL. ÚS 27/2014 zo dňa 8. júna 2016 (s. 71).

Povinnosť poistiteľa plniť zo zmluvy o poistení dôchodku vzniká prvý deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bolo vykonané zaevidovanie poznámky v Centrálnom informačnom ponukovom systéme. Súčasne odo dňa evidencie poznámky v Centrálnom informačnom ponukovom systéme o uzatvorení zmluvy o poistení dôchodku začína dôchodkovej správcovskej spoločnosti plynúť lehota troch pracovných dní na prevedenie peňažných prostriedkov, prípadne iného majetku v danej hodnote v hodnote uvedenej v certifikáte. Nesplnenie uvedenej povinnosti môže mať za následok okrem zmeny obsahu zmluvy na základe dohody i odstúpenie od zmluvy, ak jednorazové poistné nebolo zaplatené do troch mesiacov odo dňa evidencie poznámky v Centrálnom informačnom ponukovom systéme. V prípade sporiteľa, ktorý uzatvoril zmluvu o poistení dôchodku, na základe ktorej sa má vyplácať doživotný predčasný starobný dôchodok, vzniká povinnosť poistiteľa vyplácať dôchodok odo dňa nasledujúceho po dni, v ktorom skončila záväznosť ponuky na vyplácanie doživotného predčasného starobného dôchodku. Povinnosť evidencie uzatvorenej zmluvy o poistení dôchodku zamedzuje tomu, aby sporiteľ počas platnosti ponúk uzatvoril zmluvy o poistení dôchodku s viacerými subjektmi, pričom suma jeho jednorazového plnenia

¹⁷ Dopĺňame, že zmluva o poistení dôchodku sa podľa § 46g ods. 9 *Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení* subsidiárne spravuje ustanoveniami Občianskeho zákonníka, s taxatívnym vylúčením vymienených ustanovení tohto zákonníka, teda v intenciách zásady „lex specialis derogat legi generali“.

by presiahla ním nasporené prostriedky potvrdené certifikátom.¹⁸ V § 46f ods. 14 Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení je zakotvené pravidlo, že sporiteľ má právo uzatvoriť len jednu zmluvu o poistení dôchodku, na základe ktorej sa vypláca doživotný starobný (respektíve predčasný starobný) dôchodok, a jednu zmluvu o poistení dôchodku, na základe ktorej sa vypláca dočasný starobný (respektíve predčasný starobný) dôchodok.

V Centrálnom informačnom ponukovom systéme je premietnuté tiež pravidlo, že jeden sporiteľ môže súbežne poberať tak doživotný starobný (respektíve predčasný starobný) dôchodok, ako aj dočasný starobný (respektíve predčasný starobný) dôchodok. Podľa § 46g ods. 3 Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení môže mať jeden sporiteľ v Centrálnom informačnom ponukovom systéme len jednu evidenciu zmluvy o poistení dôchodku, na základe ktorej sa vypláca doživotný starobný (respektíve predčasný starobný) dôchodok, a len jednu evidenciu zmluvy o poistení dôchodku, na základe ktorej sa vypláca dočasný starobný (respektíve predčasný starobný) dôchodok.

Uvedené skutočnosti obdobne platia aj pre evidenciu dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom, ku ktorej je zo zákona zaviazaná dôchodková správcovská spoločnosť. Modifikované sú zákonné dôvody na zmenu dohody (dodatocné postúpenie príspevkov zo strany Sociálnej poisťovne na účet nepriradených platieb dôchodkovej správcovskej spoločnosti, neprevedenie peňažných prostriedkov v lehote troch mesiacov od evidencie poznámky o uzatvorení dohody, zmena spôsobu výplaty dôchodku, zmena výplacného obdobia dôchodku alebo mesačnej sumy dôchodku). Čiastočnou odchýlkou je právo sporiteľa na uzatvorenie dvoch dohôd o vyplácaní dôchodku programovým výberom; ak jeho prostriedky na osobnom dôchodkovom účte tvoria i dobrovoľné príspevky, tak môže uzatvoriť dohodu o vyplácaní dôchodku programovým výberom, na ktorú použije sumu dobrovoľných príspevkov (alebo jej časť), a uzatvoriť aj dohodu o vyplácaní dôchodku programovým výberom buď na základe vyhotovenej ponuky (vyžaduje sa vyplácanie doživotného dôchodku), alebo bez vyhotovenia ponuky, pričom sa musí so žiadosťou obrátiť na dôchodkovú správcovskú spoločnosť, s ktorou má uzatvorenú zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení. V súvislosti s dohodou o vyplácaní dôchodku programovým výberom je osobitnou požiadavkou, aby

¹⁸ Bližšie pozri KALÍŠKOVÁ, J. Zákon o starobnom dôchodkovom sporení s komentárom. *Poradca*. 2015, roč. 20, č. 1-2, s. 120. ISSN 1335-1583.

daná dohoda medzi sporiteľom a dôchodkovou správcovskou spoločnosťou bola súčasťou zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení.

Doplňame, že ak by poisťník zomrel pred dňom vzniku povinnosti poisťiteľa plniť zo zmluvy o poistení dôchodku, tak sumu jednorazového poistného zaplateného na základe tejto zmluvy je poisťiteľ ku dňu informácie o smrti poisťníka povinný vyplatiť oprávnenej osobe, ktorú poisťník určil v zmluve o starobnom dôchodkovom sporení.¹⁹ Ak takejto osoby niet, alebo ju poisťník zmluvne neurčil, tak suma jednorazového poistného sa stáva predmetom dedenia. Ak si oprávnená osoba alebo dedič uplatní právo na vyplatenie sumy jednorazového poistného žiadosťou, tak poisťiteľ je povinný do piatich pracovných dní odo dňa doručenia žiadosti vyplatiť príslušnú sumu alebo ju previesť na účet nepriradených platieb dôchodkovej správcovskej spoločnosti, ktorej je oprávnená osoba alebo dedič sporiteľom. Následne dôchodková správcovská spoločnosť bez zbytočného odkladu prevedie danú sumu na bežný účet dôchodkového fondu, ktorého je oprávnená osoba alebo dedič sporiteľom, a pripíše na osobný dôchodkový účet tohto sporiteľa taký počet dôchodkových jednotiek, ktorý zodpovedá podielu prevedenej sumy a aktuálnej hodnoty dôchodkovej jednotky príslušného dôchodkového fondu ku dňu prevodu. Uvedený procesný postup sa rovnako aplikuje aj v prípade, ak poberateľ doživotného dôchodku zomrie skôr, ako mu bolo vyplatených 84 mesačných súm doživotného dôchodku (t.j. počas 7-ročného výplatného obdobia počítaného odo dňa vzniku povinnosti poisťiteľa plniť zo zmluvy), pričom vyplácanou alebo prevádzanou sumou je suma zodpovedajúca rozdielu sumy určenej na výplatu týchto 84 mesačných súm doživotného dôchodku a súčtu vyplatených mesačných súm tohto dôchodku. Ak ale poberateľ doživotného dôchodku zomrie po vyplatení 84 mesačných súm doživotného dôchodku, tak zvyšná časť jednorazového poistného sa stáva majetkom poisťiteľa (banky či poisťovne); nestáva sa ani predmetom dedenia, a ani sporiteľom oprávnená osoba nemá právo na jej vyplatenie. Dodávame, že právo na vyplatenie sumy jednorazového poistného

¹⁹ Zmluva o starobnom dôchodkovom sporení je zmluvným, a následne registrovaným základom pre vznik prvej účasti fyzickej osoby v starobnom dôchodkovom sporení a súčasne i zmluvným určením, ktorá dôchodková správcovská spoločnosť bude spravovať a investovať nasporené prostriedky sporiteľa. Pri prestupe sporiteľa do inej dôchodkovej správcovskej spoločnosti sa uzatvára zmluva o starobnom dôchodkovom sporení s novozvolenou dôchodkovou správcovskou spoločnosťou – ide o tzv. ďalšiu zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení, ktorá ale nemá vplyv na existenciu účasti v tomto systéme, keďže účasť v starobnom dôchodkovom sporení je nevyviazateľná (t.j. od zmluvy sa nedá odstúpiť, vypovedať ju alebo zrušiť dohodou strán).

sa nevzťahuje na vyplácanie dočasného dôchodku (na obdobie 5, 7 alebo 10 rokov), ktorého právnym základom je rovnako zmluva o poistení dôchodku.

Nezakotvenie dedenia či zmluvnej dispozície určenej oprávnenej osoby na výplatu nevyplatennej sumy dočasného starobného (predčasného starobného) dôchodku pre prípad smrti poberateľa tohto dôchodku pred uplynutím zmluvne dohodnutej doby vyplácania dôchodku, a to buď 5, 7 alebo 10 rokov, a vylúčenie garancie výplaty viac ako 84 mesačných súm doživotného dôchodku boli predmetom ústavného prieskumu dotknutých ustanovení Zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení Zákona č. 183/2014 Z.z. (*návrh skupiny poslancov na konanie o súlade právnej úpravy zavedenej Zákonom č. 183/2014 Z.z., prijatý Ústavným súdom Slovenskej republiky dňa 3. 10. 2014, sp. zn. PL ÚS 27/2014*).

Ústavný súd Slovenskej republiky vyššie opísané prístupy zákonodarcu nepovažoval za rozporné s článkom 20 Ústavy Slovenskej republiky (garantujúcim právo každého na ochranu vlastníckeho práva), pričom duplicitne argumentoval iba jedným poistno-technickým faktom, a to, že v prípade úmrtia poberateľa doživotného dôchodku po vyplatení 84. mesačnej splátky alebo úmrtia poberateľa dočasného starobného dôchodku aj pred vyplatením v poradí prvej splátky dôchodku „... sa zvyšné peňažné prostriedky použijú na dotovanie starobných dôchodkov tých, ktorí sa dožijú vyššieho veku ako je priemerný vek dožitia predpokladaný poisťovňou (*rozumej poisťiteľom*).“²⁰

Záver

Starobné dôchodkové sporenie je nadstavbovým systémom všeobecného systému dôchodkového poistenia, ktorého základ výplatnej fázy je vybudovaný na zmluve o poistení dôchodku medzi poisťníkom (predtým v postavení sporiteľ'a) a poisťiteľom alebo na dohode o vyplácaní dôchodku programovým výberom. Poisťiteľ je na základe tejto zmluvy zaviazaný k vyplácaniu starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku v doživotnej alebo dočasnej forme. V prípade vyššie uvedenej dohody je zaviazaná dôchodková správcovská spoločnosť k vyplácaniu starobného (respektíve predčasného starobného) dôchodku programovým výberom. Proces smerujúci k uzatvoreniu zmluvy o poistení dô-

²⁰ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 27/2014 zo dňa 8. júna 2016, s. 68.*

chodku, respektíve dohody je na oboch stranách (budúcich) účastníkov zmluvného vzťahu primárne riadený slobodou v individuálnom rozhodovaní o svojom budúcom dôchodku²¹ (o hmotnom zabezpečení v starobe alebo, označené slovami zákonodarca dotknutej právnej úpravy, o poistení rizika dlhovekosti alebo rizika dožitia určitého obdobia), ktorá sa bezprostredne pri uzatváraní zmluvy o poistení dôchodku transformuje do zmluvnej voľnosti. Limitácia zmluvnej slobody sa obmedzuje len na poistenie druhu rizika, zmeny obsahu zmluvy o poistení dôchodku a dôvodov odstúpenia od nej. Zmluvu nemožno vypovedať; rovnako nemôže zaniknúť dohodou strán. V súvislosti so zmenou obsahu zmluvy o poistení dôchodku zákonodarca pripúšťa zmeny vo vyplácaní pozostalostných dôchodkov, t.j. buď ich rozšírenie o ďalší pozostalostný dôchodok, ak bol dohodnutý iba jeden, alebo ich zúženie, prípadne zámenu pozostalostných dôchodkov. K ďalším taxatívnym zákonným dôvodom pre zmenu zmluvy o poistení dôchodku patria nezaplatenie poistného v lehote troch mesiacov od evidencie poznámky o uzatvorení zmluvy, nesprávny údaj o veku sporiteľa, zmena spôsobu výplaty dôchodku a podielu prebytku z výnosov, zmena oprávnenej osoby na výplatu nevyplatených súm doživotného dôchodku (predpokladom je, že nebolo vyplatených 84 mesačných súm dôchodku) pre prípad smrti poistníka, a napokon zvýšenie sumy jednorazového poistného (v dôsledku neskorého postúpenia príspevkov zo strany Sociálnej poisťovne alebo v dôsledku výplaty podielu z prebytkov dohodnutého v zmluve o poistení dôchodku spôsobom zvýšenia mesačnej sumy vyplácaného dôchodku).

Výrazné posilnenie individuálnej slobody o budúcom hmotnom zabezpečení sporiteľa ale prináša oslabenie garancie práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri strate živateľa zakotveného v článku 39 Ústavy Slovenskej republiky, a rovnako i v článku 30 Listiny základných práv a slobôd, a to najmä vo vzťahu k nevyhotoveniu ponuky poistiteľom pre nízku sumu nasporených prostriedkov alebo vo vzťahu k ponuke s neadekvátne nízkou sumou dôchodku v porovnaní s nasporenými prostriedkami, vo vzťahu k možnosti zmluvného dojednania výplaty pozostalostných dôchodkov maximálne na dvojročné obdobie²² či vo

²¹ Uvedenú slobodu prioritizuje aj Ústavný súd Slovenskej republiky pri charakteristike starobného dôchodkového sporenia a ním zavedených rozličných foriem vyplácania dôchodkov. Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 27/2014 zo dňa 8. júna 2016*, s. 64-66.

²² Právna úprava zakladajúca možnosť zmluvného vylúčenia nároku na vyplácanie pozostalostných dôchodkov, prípadne len voči niektorej z pozostalých osôb, je podľa nášho názoru v dôsledku neprimerane „silnej“ pozície zásady zmluvnosti v príkrom rozpore s pod-

vzťahu k nízkej garancii iba 84 mesačných splátok doživotného dôchodku²³ v prípade skoršieho úmrtia poistníka ako poberateľa dôchodku, pričom uvedené platí iba pre výplatu doživotného dôchodku, a nie dočasného dôchodku. K poslednému dôvodu oslabujúcemu právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri strate žiteľa, založenému dispozíciou sporiteľa dojednať v zmluve o poistení doživotného starobného (predčasného) dôchodku oprávnenú osobu na výplatu „zostatkovej“ sumy mesačných splátok nevyplatených do celkového rozsahu 84 splátok v dôsledku úmrtia poistníka, poukazujeme na diskrimináciu pozostalých osôb v situácii, keď poistník zmluvne nedojedná vyplácanie pozostalostných dôchodkov a pre prípad smrti na vyplatenie „zostatkovej“ sumy mesačných splátok doživotného dôchodku určí inú oprávnenú osobu (napríklad aj právnickú osobu v postavení nadácie). Administratívno-informačný rámec procesne zameraný na uzatvorenie zmluvy o poistení dôchodku, respektíve dohody je prevažne zabezpečovaný informačným systémom, tzv. Centrálnym informačným ponukovým systémom. V úlohách, postupoch a údajovej základni Centrálného informačného ponukového systému, ktoré sú analyzované v predchádzajúcich častiach príspevku, neidentifikujeme vyššiu mieru garancie uvedeného ústavného sociálneho práva, teda nenachádzame, až na výnimky, požiadavky zakladajúce najmä pre poistiteľa povinnosti, ktoré posilňujú úroveň hmotného zabezpečenia v starobe. Právna úprava Centrálného informačného ponukového systému len odzrkadľuje a transparentne deklaruje procesné kroky vedúce k potenciálnemu uzatvoreniu zmluvy o poistení dôchodku, pričom aj tieto kroky nie sú vždy predmetom evidencie v Centrálnom informačnom ponukovom systéme (vo vzťahu k situácii sporiteľa, ktorý sa môže priamo obrátiť na svoju dôchodkovú správcovskú spoločnosť so žiadosťou

statou ústavného sociálneho práva na primerané hmotné zabezpečenie pri strate žiteľa (v postavení rodinného príslušníka s uloženou vyživovacou povinnosťou). Diskrimináciu založenú na základe postavenia pozostalej osoby nachádzame v zmluvnom (ne)dojednaní nároku na vyplácanie pozostalostných dôchodkov pre vdovu/vdovca a sirotu a v dôsledku toho i v následnom znížení úrovne ich hmotného zabezpečenia v porovnaní s pozostalými osobami, ktorých zosnulý rodinný príslušník bol v čase smrti výlučne poberateľom dôchodku zo systému dôchodkového poistenia alebo mu na takýto dôchodok vznikol nárok, prípadne splnil podmienky na vznik nároku na invalidný dôchodok, t.j. nebol v postavení sporiteľa starobného dôchodkového sporenia.

²³ Napokon sa nestotožňujeme s uvedeným zaručeným obdobím vyplácania doživotného dôchodku v rozsahu 84 mesačných splátok, aj s ohľadom na priemernú strednú dĺžku života u mužov (za rok 2016 je to 73,7 rokov) a u žien (za rok 2016 je to 80,4 rokov). Bližšie pozri *Štatistický úrad Slovenskej republiky – databáza DATAcube*. [online]. 2018 [cit. 2018-07-06]. Dostupné na: <http://datacube.statistics.sk>.

o vyplácanie dôchodku programovým výberom). Centrálny informačný ponukový systém je tak iba informačným systémom, ktorý je komfortnejším servisom, primárne pre sporiteľa a poistiteľa a sekundárne, zo štatistického pohľadu, pre Sociálnu poisťovňu. Predmetný informačný systém jednak len potvrdzuje vedúci princíp právnej úpravy systému starobného dôchodkového sporenia – slobodu jednotlivca v rozhodovaní o (budúcom) hmotnom zabezpečení v starobe, a jednak je nositeľom špecificky nastavenej výplatnej fázy vo vzťahu k účinnej realizácii vyššie uvedeného ústavného sociálneho práva.

Je na škodu práve pre sporiteľa, že zákonodarca nevyužil potenciál Centrálného informačného ponukového systému, ktorý má v sebe každý moderný informačný systém, a to najmä kontrolnú funkciu previazanú na súbor sankcií, a čiastočne i evidenčnú (oznamovaciu) funkciu vyjadrujúcu existenciu skutočností podmieňujúcich realizáciu určitého právneho vzťahu (najmä práv a povinností subjektov takéhoto právneho vzťahu), v tomto prípade predzmluvnej časti výplatnej fázy dôchodkov zo systému starobného dôchodkového sporenia.

V rámci návrhov de lege ferenda by význam Centrálného informačného ponukového systému, a v konečnom dôsledku aj účinnú realizáciu práva sporiteľa na primerané hmotné zabezpečenie v starobe posilnilo, ak by bol predĺžený časový úsek na zaevidovanie ponúk poistiteľov na vyplácanie dôchodkov prostredníctvom Centrálného informačného ponukového systému²⁴ a redefinovaný na dve kolá (etapy) evidencie ponúk, s cieľom zvýšiť konkurenciu kvality ponúk na vyplácanie dôchodkov zo starobného dôchodkového sporenia.

Zoznam bibliografických odkazov

ÁRENDÁŠ, P. et al. *Dôchodkové fondy vo svete a na Slovensku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 212 s. ISBN 978-80-8168-663-4.

KALÍŠKOVÁ, J. Zákon o starobnom dôchodkovom sporení s komentárom. *Poradca*. 2015, roč. 20, č. 1-2, s. 11-324. ISSN 1335-1583.

²⁴ V súčasnosti sú to maximálne tri pracovné dni od zadania pokynu na vydanie certifikátu, pričom ostatní potenciálni poistitelia alebo dôchodkové správcovské spoločnosti môžu na seba reagovať ponukami iba v deň vydania certifikátu. Súčasne ale právna úprava nezakotvuje, či v daný deň (t.j. v deň vydania certifikátu) môžu poistiteľ a dôchodková správcovská spoločnosť svoju ponuku aj stiahnuť, a prípadne zaevidovať novú ponuku. Uvedené by bolo žiaduce v právnej úprave jasne legislatívne vyjadriť.

MATLÁK, J. et al. *Právo sociálneho zabezpečenia*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 356 s. ISBN 978-80-7380-403-9.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 27/2014 zo dňa 8. júna 2016.

Štatistický úrad Slovenskej republiky – databáza DATAcube. [online]. 2018 [cit. 2018-07-06]. Dostupné na: <http://datacube.statistics.sk>.

Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
milos.lacko@gmail.com